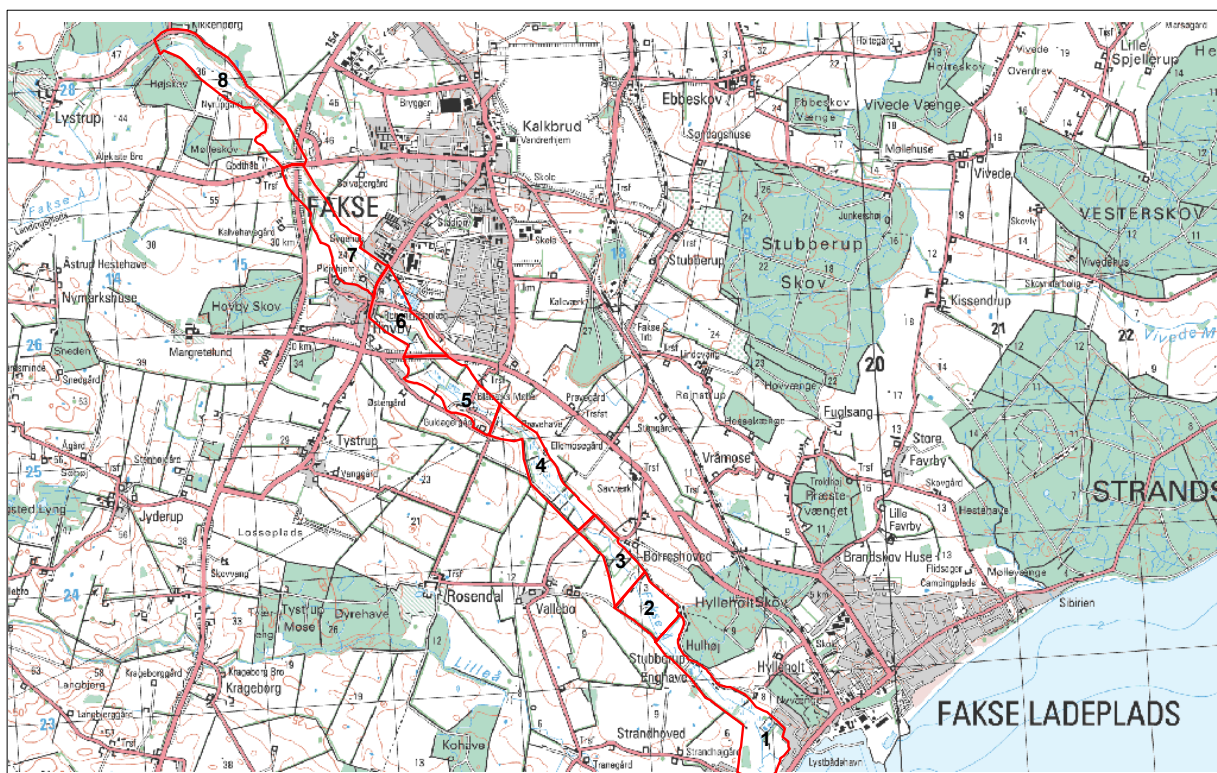


# Mulige naturprojekter i Fakse Ådal 2007

- en screening



## Rekvirenter

HedeDanmark  
Driftscenter Slagelse  
Rugkrogvej 17, Haldagerlille  
4250 Fuglebjerg  
55 45 45 46

Att. Thomas Hviid Møller

## Rådgiver

Orbicon A/S  
Ringstedvej 20  
4000 Roskilde  
Telefon 46 30 03 10  
Fax 46 30 03 11

Udarbejdet af Erik Mandrup Jacobsen  
Kvalitetssikring Flemming Pagh Jensen  
Godkendt af Per Møller-Jensen  
Sagsnr. 362-07-716  
Revisionsnr. 01

Udgivet December 2007

# INDHOLDSFORTEGNELSE

<b>1</b>	<b>Baggrund .....</b>	<b>3</b>
<b>2</b>	<b>Identifikation af projekter .....</b>	<b>4</b>
2.1	Hvad er et godt projekt? .....	4
2.2	Hvilke virkemidler kan anvendes? .....	4
2.3	Afgrænsning af delområder .....	5
2.3.1	Delområde 1 .....	5
2.3.2	Delområde 2 .....	7
2.3.3	Delområde 3 .....	8
2.3.4	Delområde 4 .....	9
2.3.5	Delområde 5 .....	10
2.3.6	Delområde 6 .....	11
2.3.7	Delområde 7 .....	12
2.3.8	Delområde 8 .....	13
<b>3</b>	<b>Samlet vurdering af projektpotentiale i de 8 delområder .....</b>	<b>15</b>

BILAG 1-8: Historiske kort fra de 8 delområder

## 1 Baggrund

I forbindelse med udarbejdelse af en Ådalsplan for Fakse Ådal ønsker HedeDanmark at identificere potentielle naturprojekter i den ca. 8 kilometer lange ådal, der ligger i Faxe Kommune.

Ådalsplanen er en del af et samarbejdsprojekt mellem HedeDanmark, Faxe Kommune og Orbicon A/S. Formålet med samarbejdet er at medvirke til at reetablere naturen i ådalen og gøre den til et attraktivt element i udviklingen af Faxe Kommune. Det er udgangspunktet, at projektet skal have en stærk lokal forankring, og der skal skabes opbakning fra både lodsejere og de forskellige brugergrupper i lokalsamfundet. Projektet kan på den måde fremme udviklingen indenfor natur, friluftsliv, turisme, undervisning og sundhed.

Ådalsplanen skal koordineres med de øvrige aktiviteter, der foregår i ådalen, herunder vandløbsvedligeholdelsen. Det er hensigten med Ådalsplanen, at den skal være med til at sikre muligheden for, at Fakse Å opfylder kravene i Vandrammedirektivet i 2015.

Ådalsplanen skal udstikke de overordnede retningslinier og rammer for arealforvaltningen under hensyntagen til natur, friluftsliv, turisme, undervisning og sundhed. Planen vil involvere mange lodsejere og vil dermed kunne skabe en naturlig indfaldsvinkel til bl.a. professionel afgræsning, græsningsforeninger, gennemførelse af ideer m.v.

Sammenfattende skal Ådalsplanen:

- Bevare og forbedre vandressourcerne, herunder medvirke til at sikre opfyldelsen af kravene i Vandrammedirektivet.
- Forbedre sundhed, trivsel og rekreative udfoldelsesmuligheder for borgerne i Faxe Kommune.
- Udvikle og forbedre de naturhistoriske, kulturelle og rekreative værdier i Fakse Ådal.
- Sikre Fakse Ådal som et regionalt udflugtsmål.
- Skabe rammerne for, at der kan sikres et tilgængeligt, bæredygtigt og oplevelsesrigt landskab med et varieret og artsrigt natur- og vandmiljø.

Mere specifikt vil en kommende Ådalsplan berøre relevante aspekter af natur, landskab, friluftsliv, kulturhistorie og formidling og vil dermed fokusere på tre mere eller mindre forbundne "søjler":

- Natur
- Kulturhistorie
- Rekreative muligheder og sundhed

Nærværende dokument er en del af arbejdets fase 1, hvori der bl.a. skal skabes grundlag for en samlet vurdering af områdets status, muligheder, økonomiske overslag og vurdering af medfinansieringsmuligheder.

Formålet har været, ud fra en overordnet screening, at identificere mindst 2 projektområder i ådalen med henblik på senere at udarbejde mere detaljerede projektbeskrivelser og ansøgninger til de relevante myndigheder.

## 2 Identifikation af projekter

### 2.1 Hvad er et godt projekt?

I efteråret 2007 blev foretaget en gennemgang af ådalen på strækningen mellem udløbet ved Fakse Ladeplads til Kikkenborg og Sortemøllehus mod nord.

Dette notat er udarbejdet på baggrund af gennemgangen, der havde til formål at identificere, hvilke arealer i den 8 kilometer lange ådal, der rummer de største potentialer for projekter, der:

- på samme tid kan forbedre vandmiljøet, landskabet, sikre og udvikle naturforholdene, kulturværdierne og udbygge og forbedre mulighederne for friluftslivet.
- Kan medvirke til at skabe sammenhæng i ådalen, landskabeligt såvel som oplevelsmæssigt ved at forbedre dyr og planter spredningsmuligheder og samtidig bevare og forbedre borgernes muligheder for at opleve ådalens skiftende natur- og kulturhistoriske værdier.
- At skabe attraktive tilbud og rammer for friluft aktiviteter, der retter sig mod såvel unge som ældre brugere af området og dermed på længere sigt bidrager til at forbedre sundheden for befolkningen i Fakse Kommune.
- At forbedre livsvilkårene for ådalens beskyttede arter og naturtyper og dermed medvirke til at sikre, at kommunen lever op til såvel nationale som internationale forpligtigelser på naturbeskyttelsesområdet.
- At skabe en større bevågenhed omkring Fakse Ådal, og dermed Fakse Kommune, som værende en attraktiv bosætningskommune, der satser på natur, kultur, sundhed, friluftsliv og bæredygtig udvikling.

### 2.2 Hvilke virkemidler kan anvendes?

Som beskrevet bør projekter, der på én gang adresserer såvel natur og kultur som rekreative interesser og sundhed og som opfylder ovenstående ønsker, gives højest prioritet.

Hvilke virkemidler, de enkelte projekter i givet fald vil tage i anvendelse, vil afhænge af de enkelte områders eksisterende værdier og potentialer indenfor de 3 søjler natur, kulturhistorie, rekreative interesser/sundhed.

En række anbefalinger har dog almen gyldighed for hele ådalen:

- Landskabsmæssigt er målet, at ådalen skal fremstå som et sammenhængende mosaiklandskab med overvejende lysåbent præg. Så vidt muligt skal eventuelle indgreb omfatte relativt enkle midler, der tager udgangspunkt i eksisterende naturtyper og tager hensyn til eksisterende natur- og kulturværdier.
- Det skal være muligt at følge Fakse Å ad let tilgængelige stisystemer på langt større strækninger, end tilfældet er i dag, og ådalens struktur skal være synlig på strækninger, hvor dette er muligt. Der skal fokuseres på at fjerne eller sløre synligheden af elementer, der medvirker til indtrykket af landskabelig fragmentering, såsom rødgranplantager, andre beplantninger, overflødige hegn m.m., og mulighederne for at inddrage naboarealer til f.eks. fælles afgræsning, og dermed forbedre områdets samlede værdi som naturområde, skal undersøges.
- Al udsåning og beplantning skal foretages med hjemmehørende arter, og den nuværende strategi med at bekæmpe ikke-hjemmehørende og invasive arter,

først og fremmest kæmpe-bjørneklo, skal fortsætte. Al drift skal (uden for de dyrkede arealer) udføres uden brug af gødskning og pesticider, og der bør generelt arbejdes mod en ekstensivering af driften og gradvis "udpining" af den meget næringsrige jordbund. Det indebærer også, at tilskudsfordring bør undgås for at undgå uønsket tilførsel af næring. Der bør så vidt muligt fokusere på engangsindgreb, dvs. at området i så høj grad som muligt skal "hvile i sig selv", med minimal vedligeholdelse til følge.

- Der bør arbejdes på at inddrage lokale borgere i kogræsserforeninger, høslætlaug o.lign. – aktiviteter, der ud over at bidrage til at opretholde de lysåbne naturtyper også er af stor social og sundhedsmæssig værdi og som bidrager til en større ejerskabsfølelse og forståelse for at passe på områdets natur. Og så natur- og kulturgrupper, der samarbejder om at pleje, bevare og formidle natur- og kulturværdier for specifikke lokaliteter i ådalen, kan overvejes.

## 2.3 Afgrænsning af delområder

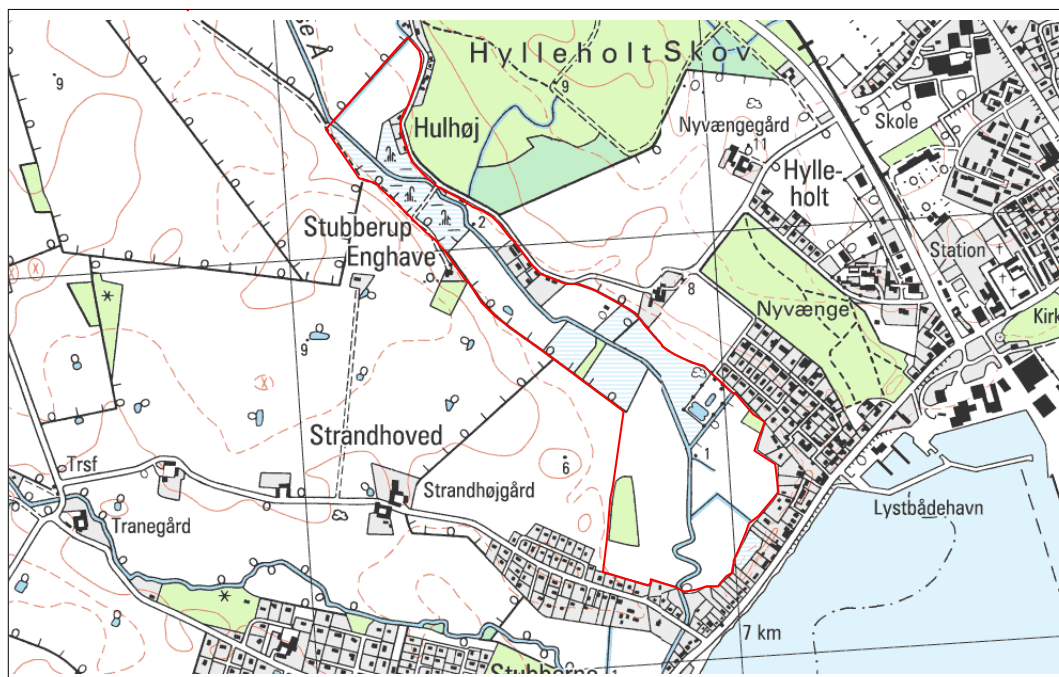
Projektområdet er i det følgende inddelt i 8 delområder (Figur 1-8), der behandles hver for sig.

Inddelingen er foretaget ud fra overordnede geografiske, landskabelige og naturmæssige karakteristika, såvel som fysiske barrierer (f.eks. infrastruktur), der bidrager til en rummelig opdeling af ådalen.

For hvert delområde foretages afslutningsvis en overordnet vurdering af områdets potentiale som projektområde. Vurderingen baserer sig på en samlet afvejning af områdernes eksisterende og potentielle værdier med hensyn til natur, kultur og rekreative værdier/sundhed samt de eventuelle muligheder, begrænsninger og konflikter, der kan tænkes at knytte sig til de enkelte områder.

### 2.3.1 Delområde 1

Delområdet består af ca. 31 hektar ekstensivt udnyttede lavbundsarealer mellem Fakse Ladeplads og Stubberup Enghave vest for Hylleholt Skov, samlet en strækning på ca. 1,5 kilometer af Fakse Ås sydligste løb.



**Figur 1:** Delområde 1: Fakse Ås nedre løb mellem Fakse Ladeplads/Strandlodshuse og Stubberup Enghave (Gengivet med tilladelse fra Kort- og Matrikelstyrelsen).

Området består overvejende af ekstensivt udnyttede lavbundsarealer, der bærer præg af at være kraftigt næringspåvirkede. Arealerne præges af nælder, agertidsel, lådden dueurt, kæmpe- bjørneklo og andre næringskrævende arter. Især langs med randarealerne ses desuden en del opvækst af pil, og i fugtige lavninger vokser tagrør.

Længst mod syd har Fakse Å et smukt snoet og naturligt udseende forløb, længere mod nord er åen i højere grad rettet ud og kanaliseret.

Fra vejen langs med sydvestkanten af Hylleholt Skov er der et fin udsyn over ådalen, men adgangen til åen og udsigtsforholdene generelt er de fleste steder ret ringe. Det er således vanskeligt, uden at passere privat grund, at komme ind i området og opleve åen fra de tilstødende bebyggelser i Fakse Ladeplads og Strandlodshuse. Ved Stubberub Enghave er det dog muligt at følge ådalen på en strækning ad den offentlige sti "Dyndstien".

Arealet bærer mange steder præg af tidligere at have været græsset, og flere steder i terrænet ses spor efter maskinel slåning, formentligt i forbindelse med bekæmpelse af bjørneklo. Længst mod nordvest, ved bebyggelsen Hulhøj, afgræsses et mindre areal af heste, og et areal syd for Hylleholt Skov afgræsses af får.

På historiske kort fra henholdsvis 1842-1899 og 1960-1999 har større arealer engsignatur, end tilfældet er på nutidige kort, men generelt tyder kortene på, at arealerne kun har undergået mindre ændringer de seneste ca. 150 år.

Området rummer ikke i dag åbne vandflader, og af de historiske kort fremgår, at området heller ikke i disse perioder har rummet søer, vandhuller, tørveskær eller lignende, og også Fakse Ås forløb har været stort set uændret gennem perioden.

### Vurdering

Store dele af arealet, der formentligt tidligere har rummet lysåbne afgræssede enge, fremstår i dag tilgroet, beplantet og meget kulturpåvirket. Det vurderes, at områdets nuværende natur- og kulturverdier er begrænsede, men at området fortsat rummer et vist potentiale for naturforbedrende projekter som f.eks. etablering af tidvist oversvømmede enge og paddevandhuller.

Med nærheden til bebyggelserne ved Fakse Ladeplads og Strandlodshuse er det nærliggende at forsøge sig med at etablere kogræsserforeninger, der kan levere de dyr, der kræves for at bevare arealerne lysåbne.

Samlet set rummer arealet et vist potentiale for naturgenopretning og værdi som bynært rekreativt område. Etablering af græsningsarealer med henblik på at bevare arealerne lysåbne og attraktive og stisystemer, der gør det lettere for folk at færdes i området, vil øge dets rekreative værdi, og det vurderes, at stilfærdige former for rekreativ udnyttelse (spadserture, hundeluftning o.lign.) vil kunne finde sted uden alvorlige konflikter med naturverdierne.

### Virkemidler:

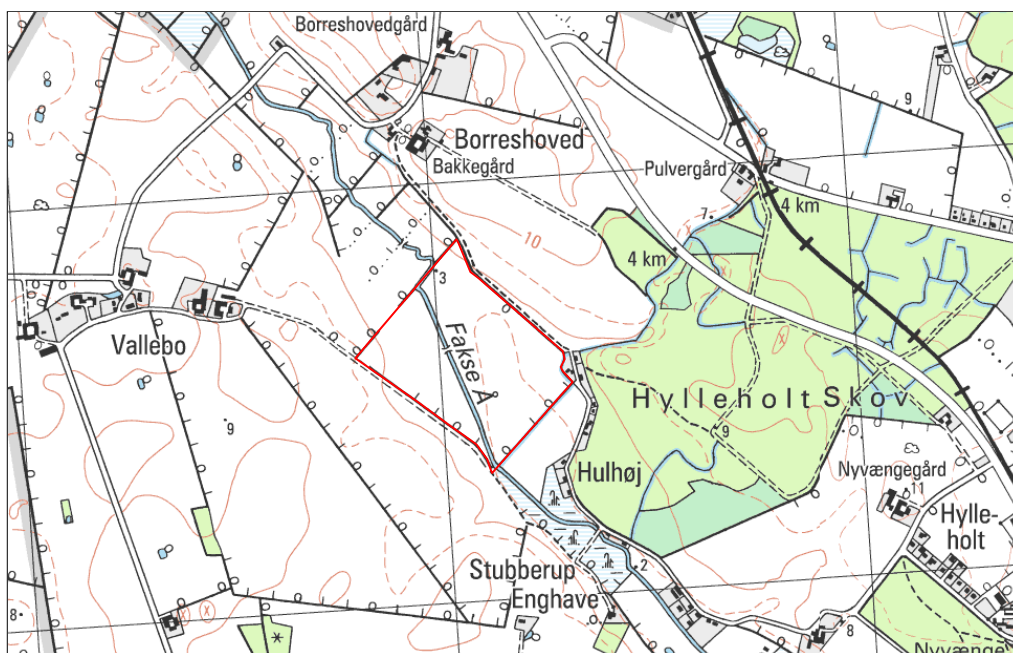
- Græsning og/eller høslæt.
- Kogræsserforeninger.
- Bekæmpelse af invasive arter, især bjørneklo.
- Stier, stenter og adgangsveje.
- Paddevandhuller (kan kræve afgravninger).
- Genslyngning af åen.

### 2.3.2 Delområde 2

Delområdet består af ca. 14 hektar ekstensivt udnyttet lavbundsareal vest for Hylleholt Skov. Arealet, der rummer enkelte vandfyldte lavninger med bl.a. dunhammer og tagrør, er græsdomineret og har karakter af ekstensivt udnyttet eng. Dele af arealet har været slået i efteråret 2007, men er bortset fra dette tilsyneladende ikke underlagt drift.

Fakse Å løber snorlige gennem området og har nærmest karakter af en kanal. Gamle luftfotos og historiske kort indikerer, at åen tidligere har haft et mere snoet forløb syd for den eksisterende kanal, men der har tilsyneladende ikke tidligere (indenfor ca. 150 år) været permanente vandsamlinger i området.

Delområdet er adskilt fra det hesteafgræssede areal i den vestligste del af delområde 1 af et levende hegn. Mod vest og øst støder området op til højtliggende agerjord i omdrift.



**Figur 2:** Delområde 2 vest for Hylleholt Skov (Gengivet med tilladelse fra Kort- og Matrikelstyrelsen).

#### Vurdering

Det vurderes, at det med de naturgivne forhold er muligt at skabe et attraktivt vådområde med levesteder for en lang række dyr og planter og fine oplevelsesmæssige muligheder for områdets besøgende.

En genslyngning af Fakse Å på strækningen, der gennemstrømmer arealet vil i det mindste visse år kunne skabe tidvist oversvømmede enge, men det lavtliggende og allerede fugtige terræn gør det nærliggende også at forsøge at etablere en mere permanent vandsamling med karakter af en engsø som det kendes fra lignende lokaliteter i f.eks. Nordsjælland.

Det vurderes, at et vådområde med et permanent vandspejl på dette sted vil udgøre en let tilgængelig og særdeles vigtig yngle- og rastelokalitet for ænder, gæs, vade-fugle samt fouragerende rovfugle.

Et eventuelt vådområde vil kunne overskues fra kanten af de højere liggende dyrkede arealer, hvor det synes oplagt at placere en observationsplatform, et shelter el.lign. til glæde for områdets besøgende. Et sådant projekts konsekvenser for naboarealerne skal naturligvis undersøges, men en umiddelbar vurdering ud fra områdets topografi vil være, at projektet kan gennemføres uden større konsekvenser for de tilstødende arealer.

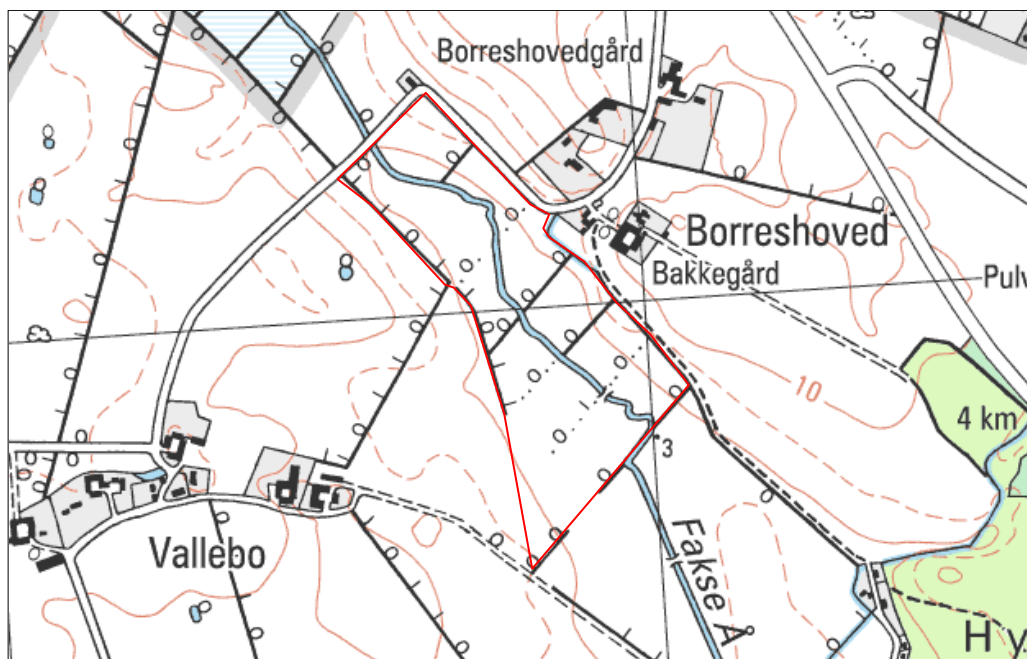
#### Virkemidler

- Undersøgelse af topografi, hydrologi, vandstandsforhold m.m. med henblik på at skabe permanent vandsamling.
- Evt. afgravning til etablering af permanent vandsamling.
- Genslyngning af Fakse Å.
- Græsning og/eller høslæt på omkringliggende arealer.
- Observationspost med tilhørende stiforbindelser.

### **2.3.3 Delområde 3**

Delområdet strækker sig fra den vestlige kant af delområde 2 til landevejen ved Borreshovedgård, samlet ca. 14 hektar ekstensivt udnyttet lavbundsareal. Området er stærkt præget af jagtlige aktiviteter med vildtremiser, foderpladser og slåede stier m.m. Arealet er generelt ret tilgroet, tilsået og beplantet med mange levende hegn bestående af især tjørn og slåen. Fakse Å har et ret snoet forløb gennem området, hvor der desuden findes en enkelt gravet vandsamling fra ca. 2003.

Af historiske kort fremgår, at området tidligere har rummet flere vandsamlinger end tilfældet er i dag. På begge historiske kort (se bilag) ses rester af tidligere åsnoninger og mindre vandhuller, der ikke længere forekommer i området. Vandhullet centralt i området ses på et luftfoto fra 2004 men ikke på et tilsvarende foto fra 2002. Luftfotos fra 1995 og frem viser desuden, at mange parceller indenfor de sidste ca. 10-12 år har været opdyrkede og/eller plantet til som plantager el.lign.



**Figur 3:** Delområde 3 vest for Borreshovedgård (Gengivet med tilladelse fra Kort- og Matrikelstyrelsen).



### Vurdering

Området er meget præget af tidligere tiders dyrkning og beplantning og jagtlige aktiviteter, herunder vildtpleje m.m. De eksisterende natur- og kulturværdier er derfor få og små, og der må forudses en del konflikter med lodsejere, jagtinteresser m.m., såfremt større projekter skal gennemføres i området.

### Virkemidler

- Rydning af krat- og buskevegetation.
- Etablering af græsningsarealer, herunder samgræsning med delområde 2.
- Genslyngning af åen og evt. reetablering af vandhuller.

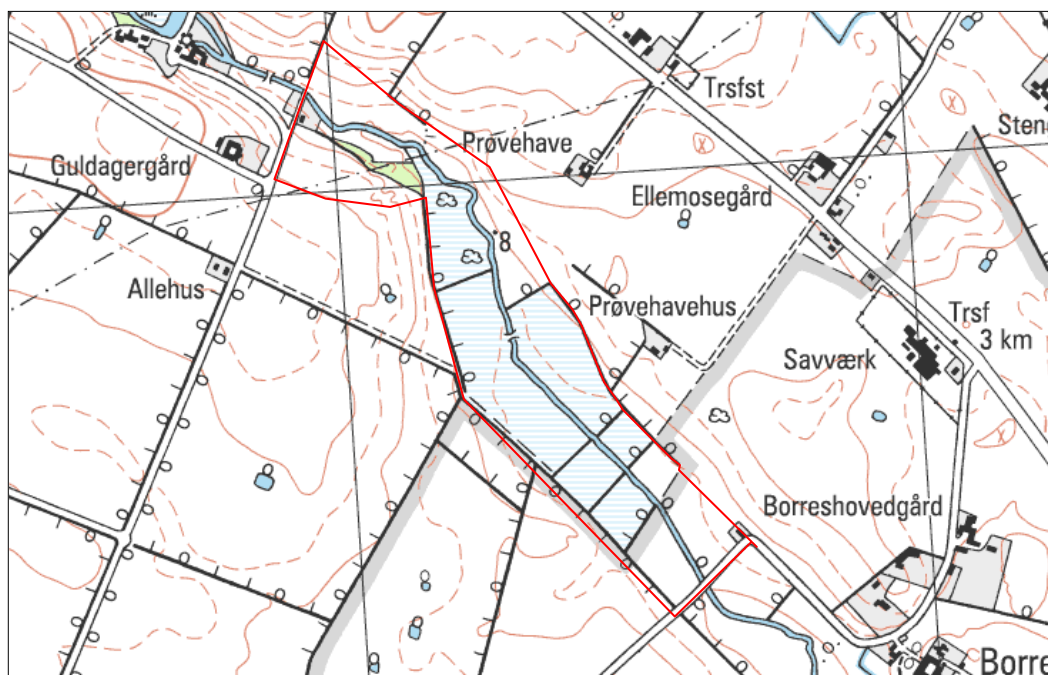
### **2.3.4 Delområde 4**

Delområdet omfatter ca. 22 hektar ekstensivt udnyttet lavbundsareal mellem Borreshovedgård og Blåbæks Møller. Længst mod sydvest ligger en teltplads ved en ny-gravet sø omgivet af levende hegn og slåede græsarealer.

Umiddelbart nordvest for lejrpladsen kan man via stenter og en trampesti følge åen gennem et område med smukt afgræsset lysåbne enge og overdrev med enkelte fritstående tjørn langs kanterne af en svagt markeret men dog synlig ådal.

Fakse Å har et svagt, snoet forløb, et fint fald og en god vandføring gennem området, der samlet set fremstår særdeles naturskønt og attraktivt. Af historiske kort fremgår, at åen tidligere har været mere snoet, idet der både på kort fra 1842-1899 og 1900-1960 ses rester af gamle å slyngninger i terrænet (se bilag).

Længst mod nord, kort før Blåbæks Møller, afløses de lysåbne arealer gradvist af tæt ellesump, en rødgrans plantage, et mindre areal udlagt til opdræt af fasaner og arealer tilgroet med tidsler, nælder, kåltidsler og bjørneklo. Af historiske kort fremgår, at ellesumpen længst mod nord formentligt er resterne af en tørvegrav opstået under 2. Verdenskrig.



**Figur 4:** Delområde 4 mellem Borreshovedgård og Blåbæks Møller.

### Vurdering

Hovedparten af arealet fremstår allerede i dag attraktivt og naturskønt og kunne udmærket tjene som inspiration til græsnings- og plejeprojekter andre steder i ådalen. Med hensyn til arealerne længst mod nord, kan det overvejes at inddrage en del af disse i græsningsarealerne, herunder arealer tilgroet med høje urter samt rød-granplantagen.

Med hensyn til ellesumpen mod nord, kan det overvejes at reetablere den oprindelige tørvegrav, men da ellesump er en relativt sjælden naturtype, der også kun findes få andre steder i ådalen, foreslås den indtil videre bevaret, som den er. En udvidelse af græsningsarealet til at omfatte arealer nord for de eksisterende enge vil øge arealet med eng og overdrev, synliggøre ådals strukturen og skabe en landskabelig sammenhæng til de værdifulde natur- og kulturområder ved Blåbæks Møller. Vigtigst er det dog, at den eksisterende pleje af området enge, overdrev og åløb fortsætter som hidtil.

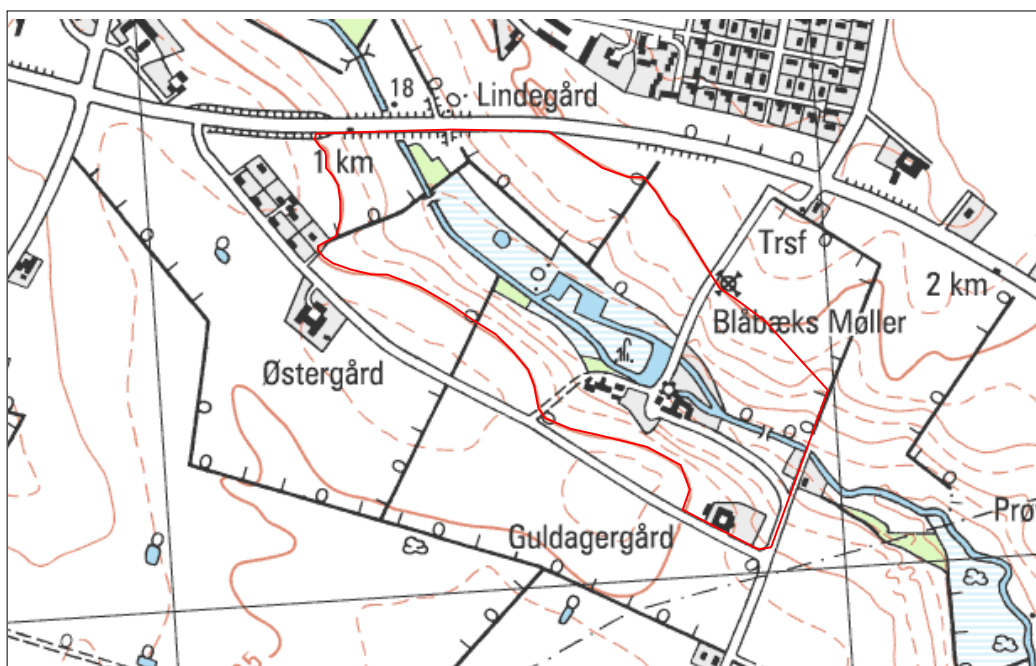
### Virkemidler

- Rydning af træ- og buskevegetation.
- Etablering af græsning mod nord, d.v.s. samgræsning med arealerne længere mod sydøst i delområdet.
- Evt. reetablering af tørvegrav.

### **2.3.5 Delområde 5**

Delområdet omfatter ca. 23 hektar tilgroet lavbundsareal med pilekrat, rørsump og møllesø samt agerjord, bygninger og haveanlæg ved den gamle Blåbæk Vandmølle.

Møllesøen fremstod i 2007 stærkt næringspåvirket med mange alger og ringe sigt-dybde. Ifølge nyere 4 cm-kort (Figur 5) ligger der en ø i møllesøen, men denne er vanskelig at erkende i terrænet, og kan heller ikke ses på nyere luftfotos, hvor området i møllesøen virker "landfast". Bredden omkring søen er relativt tilgroet, og der er kun få steder udsyn over åbent vand. Nærmest landevejen mod nord ligger et ca. 3 hektar stort kraftigt tilgroet lavbundsareal med krat og høje urter, bl.a. en del bestande af den invasive plante gyldenris.



**Figur 5:** Delområde 5 ved Blåbæks Mølle (Gengivet med tilladelse fra Kort- og Matrikelstyrelsen).

Historiske kort fra 1842-1899 og 1900-1960 antyder, at møllesøen ikke i denne periode har haft en større udstrækning, end tilfældet er i dag.

Landskabet omkring Blåbæks Møller er et af de mest naturskønne steder i Faxe Kommune.

Møllerne ved Blåbæk består af en vand- og en vindmølle. Vandmøllen er en af de få vandmøller i Danmark, som endnu kan ses i fuld drift. De tidligste optegnelser, der findes om Blåbæk Møller, er fra 1472, og de nuværende bygninger er fra 1600- og 1700-tallet.

Begge møller blev fredede i 1953 og sorteres nu under Nationalmuseet. Møllerne er nu ikke længere i drift, men vandmøllen startes op under rundvisninger. Møllerne er åbne for besøgende i sommerferien. Mens vindmøllen fortsat hører under Rosendal gods, er vandmøllen i dag en selvstændig, privat ejendom.

Oprindelig bestod Blåbæk Møller af en vandmølle, der fik sit vand fra Fakse Å, men da der ikke altid var vand nok, blev der i 1828 opført en vindmølle som hjælpekraft for vandmøllen. Mølledammen ved vandmøllen er en opstemning af Fakse Å. Når vandet ikke bruges til vandhjulene, ledes det via en fisketrappe fra 1993 med et fald på 4 meter videre til Fakse Å.

Landskabet omkring Blåbæk Mølle har været centrum for træfninger med svenske tropper, idet det var her Svend Poulsen, Gøngehøvdingen, sammen med sine gønger førte partisanrig i slutningen af 1650'erne for at undgå tabet af de danske landsdele øst for Øresund.

#### Vurdering

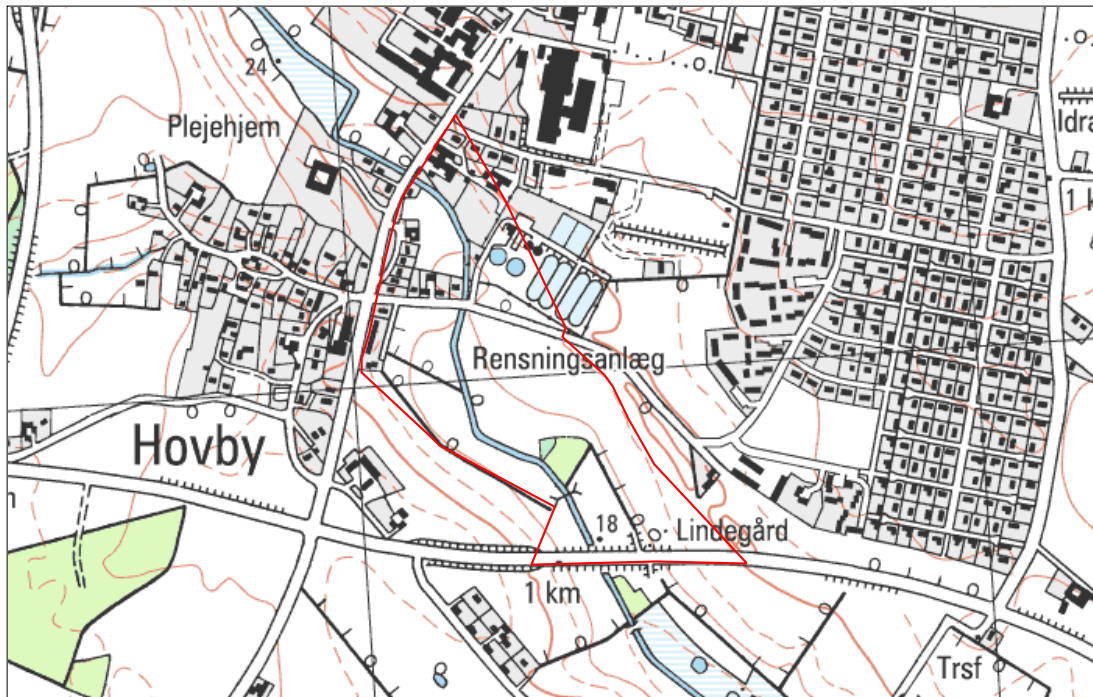
Området ved Blåbæks Møller rummer meget store naturmæssige, kulturhistoriske og rekreative værdier. Søens vandkvalitet synes imidlertid at være meget ringe, store dele af området er under kraftig tilgroning med høje urter og pilekrat, og de få eksisterende stisystemer gør det vanskeligt at opleve det smukke natur- og kulturlandskab i dets helhed.

#### Virkemidler

- Mere åbent vand skabes ved oprensning af den tilgroede møllesø.
- Mulighederne for at forbedre vandkvaliteten undersøges.
- Bedre udsigtsforhold skabes ved en pletvis rydning af krat omkring møllesøen.
- Mulighederne for at etablere græsning med får eller kreaturer for at opretholde lysåbne zoner omkring møllesøen og på de tilgroede arealer nærmest landevejen mod nord bør undersøges.
- Der bør etableres et samlet stisystem, der gør det muligt at færdes til fods eller på cykel langs med Fakse Å fra Hovby og Fakse til Blåbæk Vandmølle.
- Genslyngning af åen og eventuelt etablering af en permanent lavvandet vand-samling på det tilgroede lavbundsareal længst mod nord.
- Møllebygningerne skal i muligt omfang udnyttes som et natur- og kulturformidlings knudepunkt.

### **2.3.6 Delområde 6**

Delområde 6 udgøres af området mellem landevejen til Hovby og hovedvejen til Fakse, samlet ca. 18 hektar bynært tilgroet lavbundsareal, græsarealer, agerjord, levende hegn og små træplantninger. Fakse Ås forløb gennem området har karakter af en kanal men har også flere steder et flot naturligt udseende og en god vandføring, bl.a. ved rensningsanlægget i områdets nordligste ende.



**Figur 6:** Delområde 6 øst for Hovby (Gengivet med tilladelse fra Kort- og Matrikelstyrelsen).

#### Vurdering

Området er meget bynært og rummer kun få eksisterende og potentielle natur- og kulturværdier. En genslyngning af åen på en del af strækningen, etablering af mindre græsningsarealer samt en lettilgængelig stiforbindelse til det naturskønne landskab ved Blåbæks Møller er tiltag, der kan medvirke til at øge områdets natur- og rekreative værdier.

#### Virkemidler

- Cykelsti til Blåbæks Møller.
- Små græsningsarealer med f.eks. får.
- Tunnel under vejen eller anden trafikikker forbindelse til møllerne.
- Genslyngning af åen.

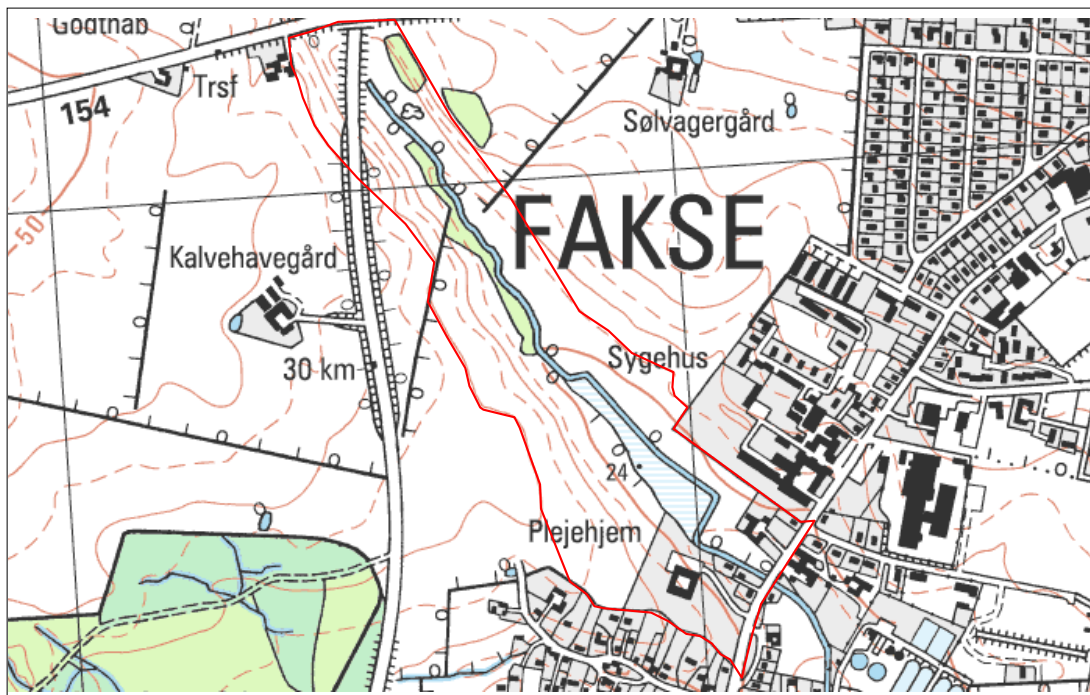
### **2.3.7 Delområde 7**

Delområdet består af en smal stribe ekstensivt udnyttet lavbundsareal omgivet af dyrkede marker mellem Hovby og Rønnedevej, samlet ca. 26 hektar.

Længst mod syd passerer åen forbi plejehjemmet i Hovby og Sygehuset i Fakse, men adgangsforholdene fra de to institutioner til åen og dens omgivelser er ikke gode. Fra hospitalet og dets nærmeste omgivelser er der en fin udsigt over ådalen.

Ådals strukturen på strækningen er ret markant men ikke specielt synlig som følge af beplantning og tilgroning, og det er kun få steder muligt at færdes langs med åen.

Arealerne langs med store dele af åen er i ekstrem grad præget af nælder og kraftig opvækst af kæmpe-bjørneklo, og de eksisterende natur- og kulturværdier i området synes umiddelbart få og små. Specielt strækningen langs med åen umiddelbart syd for Rønnedevej er helt utilgængelig på grund af bjørneklo.



**Figur 7:** Delområde 7 vest for Fakse (Gengivet med tilladelse fra Kort- og Matrikelstyrelsen).

Enkelte mindre parceller afgræsses af får, men ellers er hovedparten af arealerne uden drift og under mere eller mindre kraftig tilgroning.

Af historiske kort fremgår, at der tidligere har ligget en større vandsamling ved Fakse Sygehus i forbindelse med et mejeri. Af luftfotos fra 1995 og frem ses, at arealet i perioder har været under opdyrkning, men det er sandsynligt, at der fortsat er et vist potentiale for at etablere en permanent vandsamling i området.

#### Vurdering

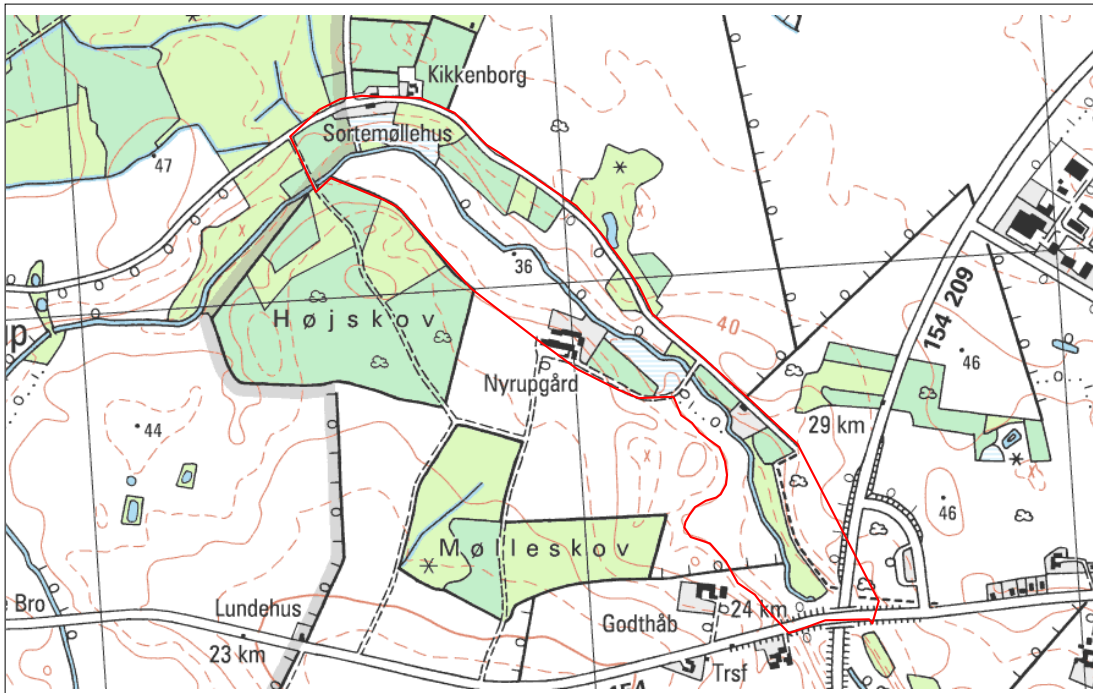
De eksisterende natur- og kulturværdier vurderes at være få og små, men området rummer givetvis et vist potentiale for naturforbedrende tiltag og rekreativ udnyttelse. Effektiv bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo og etablering af græsning på større arealer end i dag vil øge områdets naturværdi. Desuden kan iværksættes tiltag, der gør området mere tilgængeligt, end det er i dag. Området er meget bynært, og byens borgere samt beboere, patienter og personale på plejehjem og sygehus bør have bedre adgang til naturarealerne, end tilfældet er i dag.

#### Virkemidler

- Bekæmpelse af bjørneklo.
- Etablering af græsning med får.
- Etablering af handicapvenlige stisystemer (cykling-løb-ridning), der forbinder naturarealerne med byerne og deres institutioner, gerne med muligheder for rundture med institutionerne som udgangspunkt.
- Reetablering af sø vest for sygehuset.

### **2.3.8 Delområde 8**

Delområdet omfatter ca. 31 hektar agerjord, skov, vandløb og tidligere afgræssede enge og brakmarker, der henligger tilgroet med nælder, tidsler, skræpper m.m. Fakse Å strømmer med god vandføring og svagt snoet forløb gennem området, der fremstår naturskønt, om end flere tidligere lysåbne arealer er under mere eller mindre kraftig tilgroning med krat og høje urter.



**Figur 8:** Delområde 8 nord for Rønnedevej (Gengivet med tilladelse fra Kort- og Matrikelstyrelsen).

Ådals strukturen er meget markant gennem hele området og ses særligt tydeligt omkring en fugtig lavning ved bebyggelsen Nyrupgård.

Skoven og også hovedparten af de øvrige arealer er i privat eje, idet de hører under Lystrup og Jomfruens Egede Godser, der foruden 885 hektar agerjord omfatter 490 hektar skov, der drives som traditionel skovdrift. En del af jagten i området er lejet ud, og hele området bærer præg af jagtlige aktiviteter, bl.a. findes en del jagttårne og vildtremiser rundt om i terrænet.

En offentligt tilgængelig sti passerer langs den østlige kant af ådalen, hvor den støder til landevejen, der fører til Lystrup Gods via Sortemøllehus.

Området rummer ingen større åbne vandsamlinger og præges i øvrigt af en påfaldende mangel på kæmpe-bjørneklo, der ellers ses næsten alle andre steder i ådalen.

Af historiske kort fremgår, at arealerne heller ikke i den periode, kortene dækker (1842-1960) har rummet større vandsamlinger og i det hele taget ikke har undergået de store forandringer de seneste ca. 150 år.

#### Vurdering

Hovedparten af området fremstår naturskønt, om end mange tidligere lysåbne arealer i 2007 syntes under tilgroning med høje urter og krat. Græsning og/eller høslæt vil derfor øge arealernes naturværdi. Det er dog muligt, at projekter, der retter sig mod naturforbedrende tiltag eller rekreative forhold er i konflikt med lodsejerinteresser, herunder den jagt, som området allerede i dag bærer præg af. Området rummer dog mindst én god mulighed for at etablere en lavvandet sø på et areal ved Nyrupgård, hvor konsekvenserne for de tilstødende parceller vurderes at være minimale – og hvor søen vil være synlig for besøgende, der færdes på vejen øst for Fakse Å.

### 3 Samlet vurdering af projektpotentiale i de 8 delområder

I det følgende fortages en overordnet vurdering af de enkelte delområders egnethed som udgangspunkt for projekter, der adresserer såvel natur som kultur- og rekreative værdier.

Vurderingen bygger på en samlet afvejning af 1) de enkelte delområders eksisterende og potentielle værdier indenfor natur, kultur og rekreative værdier, 2) hvilke muligheder og begrænsninger i form af topografi, brugerinteresser og andre konflikter, der måtte knytte sig til de enkelte områder samt 3) en overordnet økonomisk "cost-benefit" vurdering af, hvor "man får mest for pengene".

Det skal understreges, at vurderingen baserer sig på kendte forhold fra en ganske overfladisk screening baseret på en enkelt dags besigtigelse, hvorfor muligheder og begrænsninger let kan være overset.

På baggrund af ovenstående afvejninger anbefales det at arbejde videre med projekter, der adresserer såvel natur som kultur og rekreative interesser i delområderne 2 og 5, herunder detailbeskrive mulige aktiviteter og virkemidler samt vurdere tilstedeværelsen af mulige finansieringskilder (Tabel 1).

**Tabel 1:** Samlet vurdering af projektpotentialet i de enkelte delområder: 1) Fakse Ladeplads-Stubberup Enghave, 2) Lavbundsareal vest for Hylleholt Skov, 3) Vest for Borreshovedgård, 4) Lavbundsareal mellem Borreshovedgård og Blåbæks Møller, 5) Blåbæks Møller, 6) Øst for Hovby, 7) Vest for Fakse, 8) Mellem Rønnedevej og Lystrup Skov.

Delområde	Projekt potentiale (*: lille, **: middel, ***: stort)				Virkemidler
	Natur	Kultur	Rekreativ/ sundhed	Samlet vurdering = "cost benefit"	
1	**	*	***	**	Græsning og/eller høslæt, Kogræsserforeninger. Bekæmpelse af invasive arter, især bjørneklo. Stier, stenter og adgangsveje. Paddevandhuller. Genslyngning af åen.
2	***	*	***	***	Afgravning til etablering af permanent vandsamling. Genslyngning af Fakse Å. Græsning og/eller høslæt på omkringliggende arealer. Observationspost med tilhørende stiforbindelser.
3	**	*	*	*	Rydning af krat- og buskevegetation. Etablering af græsningsarealer, herunder samgræsning med delområde 2. Genslyngning af åen.

4	**	**	**	**	Rydning af træ- og buskevegetation. Etablering af græsning, d.v.s. samgræsning med arealerne længere mod sydøst i delområdet 4. Evt. reetablering af tørvegrav.
5	***	***	***	***	Mere åbent vand skabes ved oprensning af den tilgroede møllesø. Mulighederne for at forbedre vandkvaliteten undersøges. Bedre udsigtsforhold skabes ved en pletvis rydning af krat omkring møllesøen. Mulighederne for at etablere græsning med får eller kreaturer for at opretholde lysåbne zoner omkring møllesøen og på de tilgroede arealer nærmest landevejen bør undersøges. Der bør etableres et samlet stisystem, der gør det muligt at færdes til fods eller på cykel langs med Fakse Å fra Hovby og Fakse til Blåbæk Vandmølle. Genslyngning af åen og eventuelt etablering af permanent lavvandet vandsamling på det tilgroede lavbundsareal længst mod nord. Møllebygningerne skal i muligt omfang udnyttes som et natur- og kulturformidlings knudepunkt.
6	*	*	**	*	Cykelsti til møllen. Små græsningsarealer. Tunnel under vejen – trafikikker forbindelse til møllen. Genslyngning af åen.
7	**	*	**	**	Bekæmpelse af bjørneklo. Etablering af græsning med får. Etablering af handicapvenlige stisystemer (cykling-løb-ridning), der forbinder naturarealerne med byer og institutioner, gerne med mulighed for rundtur med institutionerne som udgangspunkt. Reetablering af sø ved sygehuset.
8	**	**	**	**	Rydning af urte- og kratvegetation. Græsning. Etablering af lavvandet sø ved Nyrupgård.



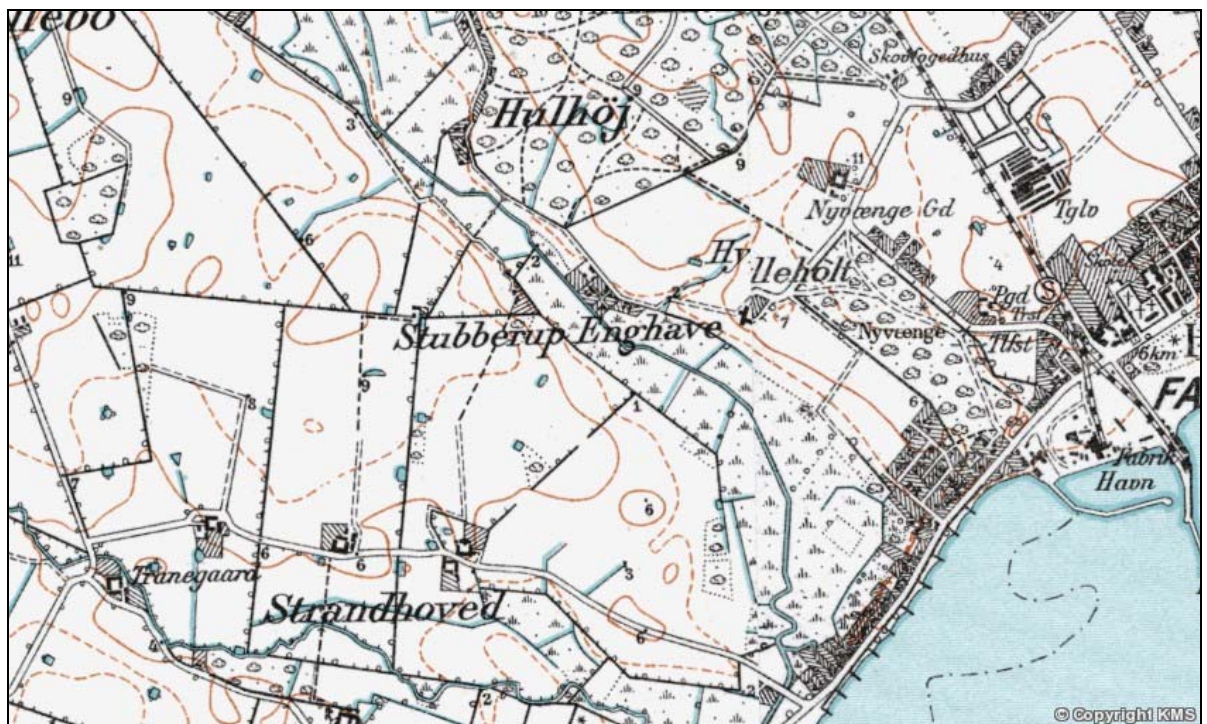
## Bilag 1-8:

Historiske kort fra de 8 delområder (Kilde: Danmarks Miljøportal)

### BILAG 1: Delområde 1 (Fakse Ås nedre løb)

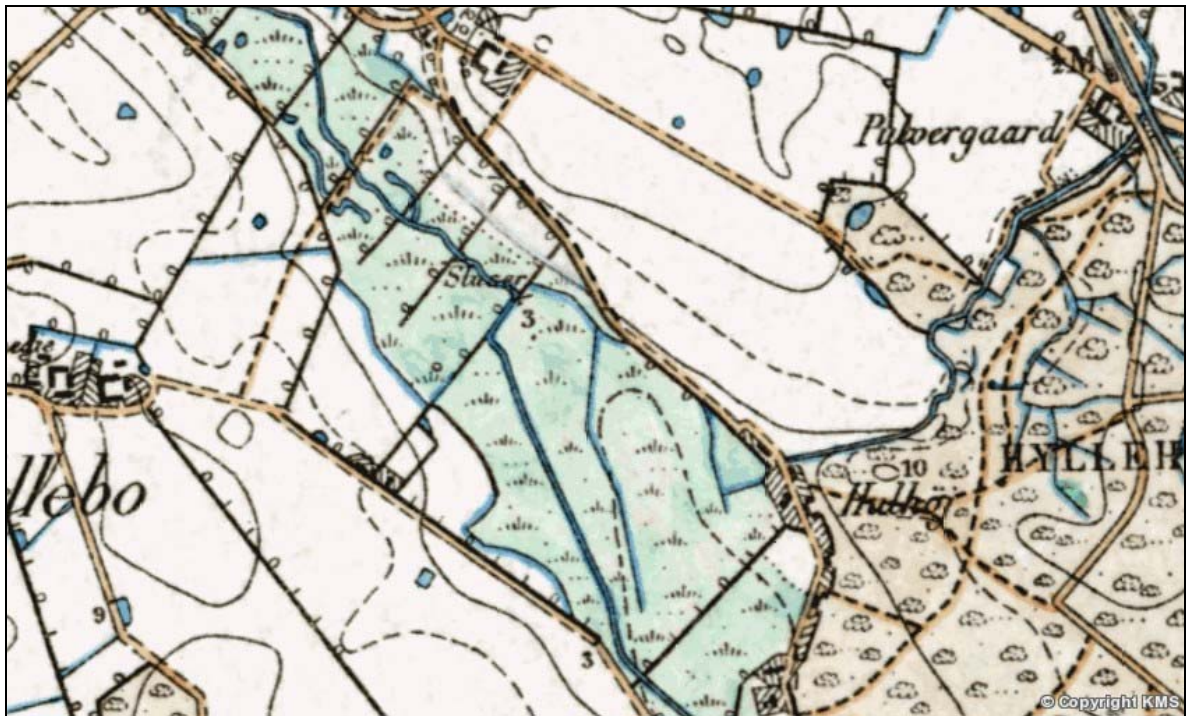


Anno 1842-1899.

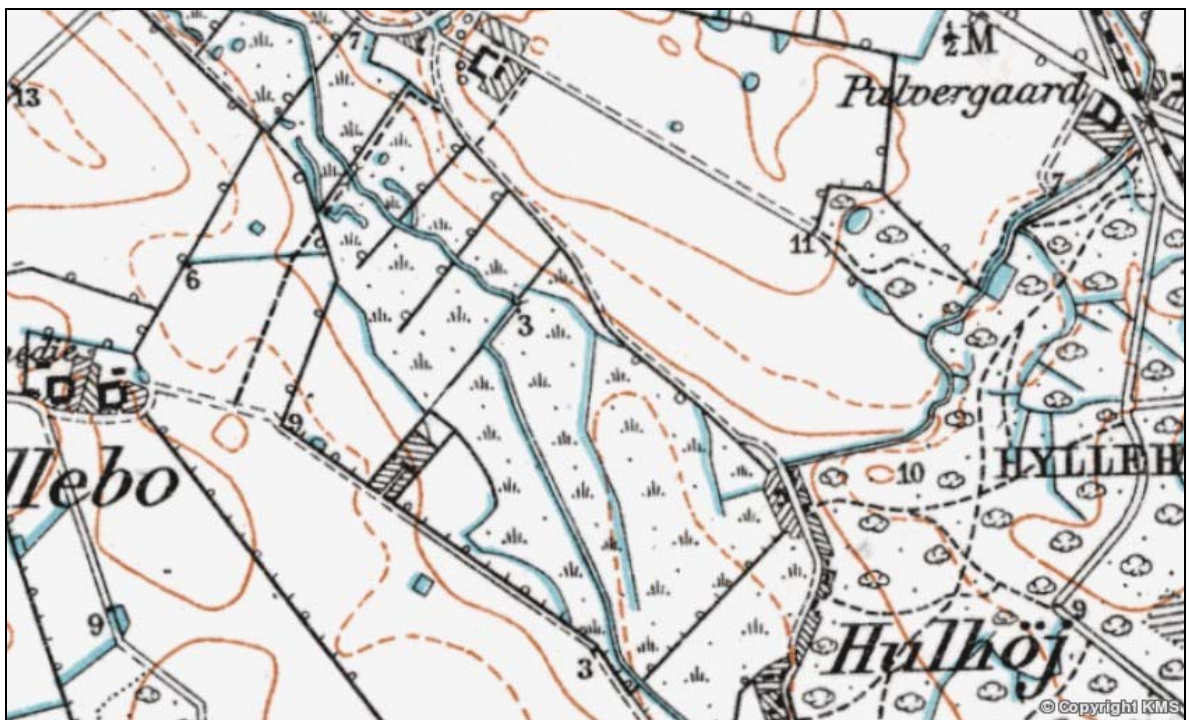


Anno 1900-1960.

BILAG 2: Delområde 2 (Vest for Hylleholt Skov)



Anno 1842-1899.

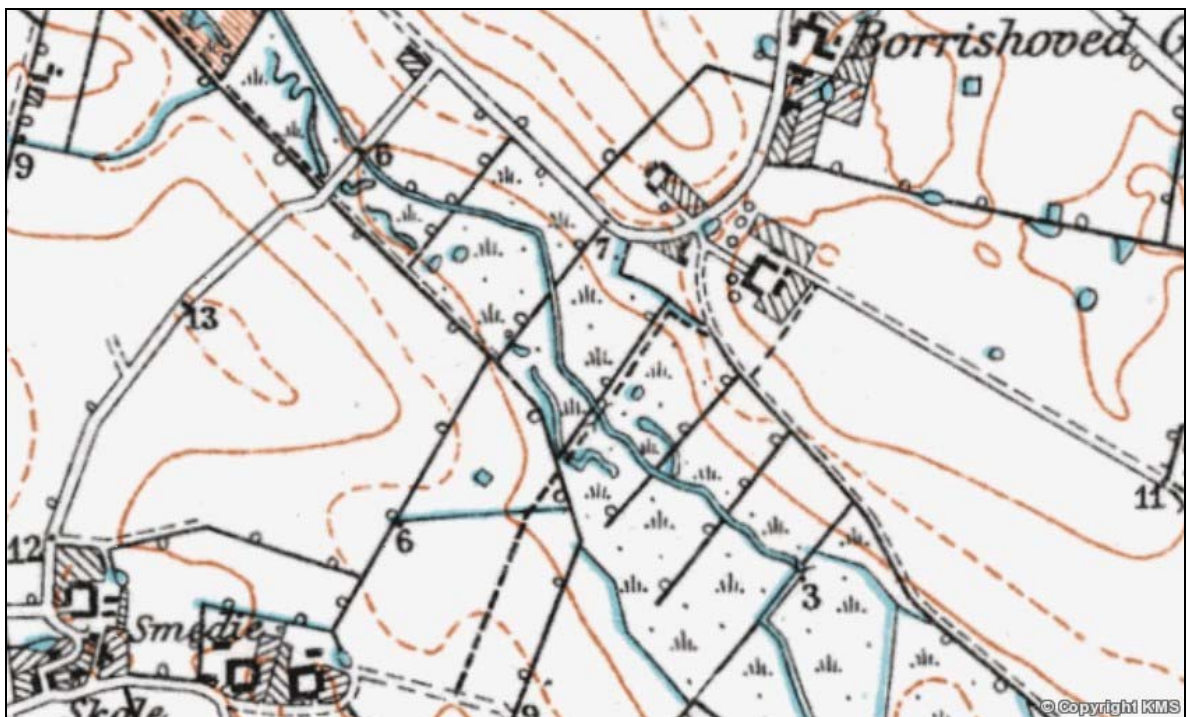


Anno 1900-1960.

BILAG 3: Delområde 3 (Vest for Borreshovedgård)

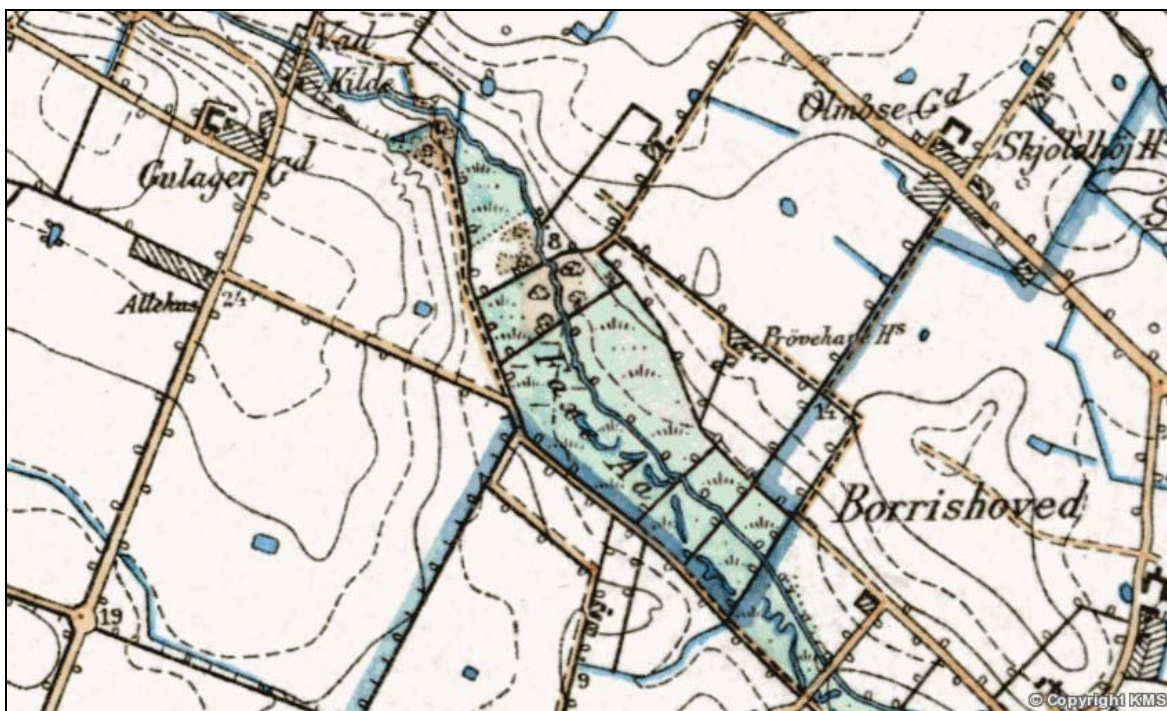


Anno 1842-1899.

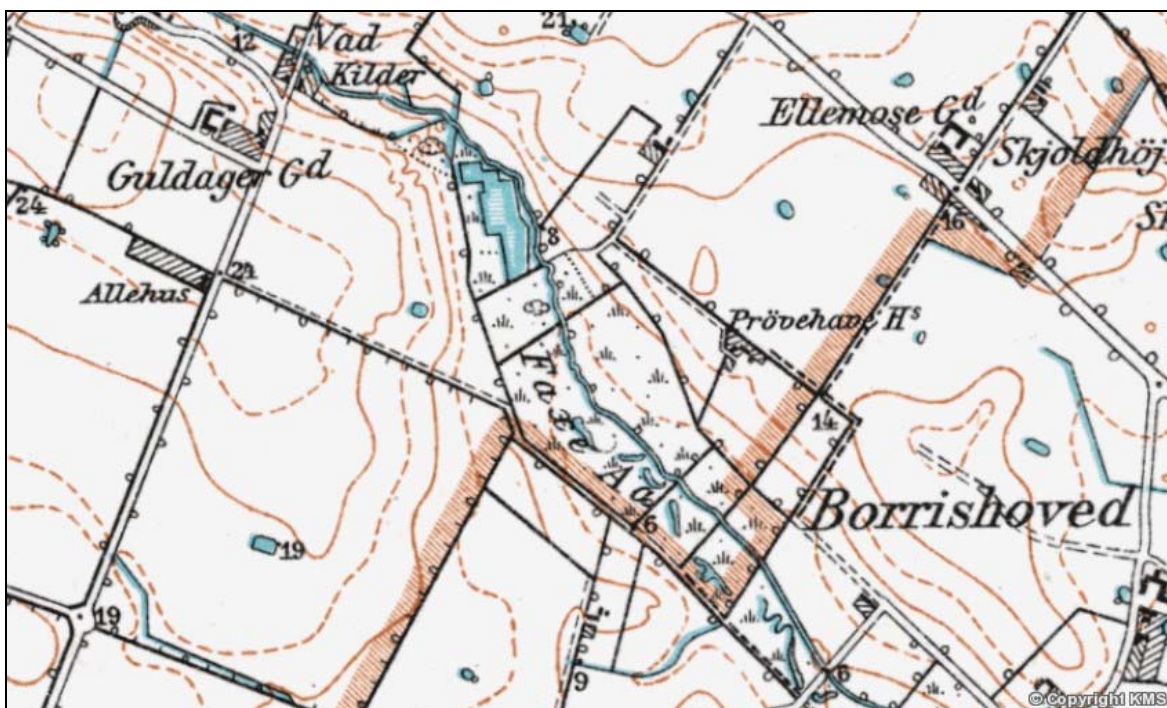


Anno 1900-1960.

BILAG 4: Delområde 4 (Lavbundsareal mellem Borreshovedgård og Blåbæks Møller)



Anno 1842-1899.

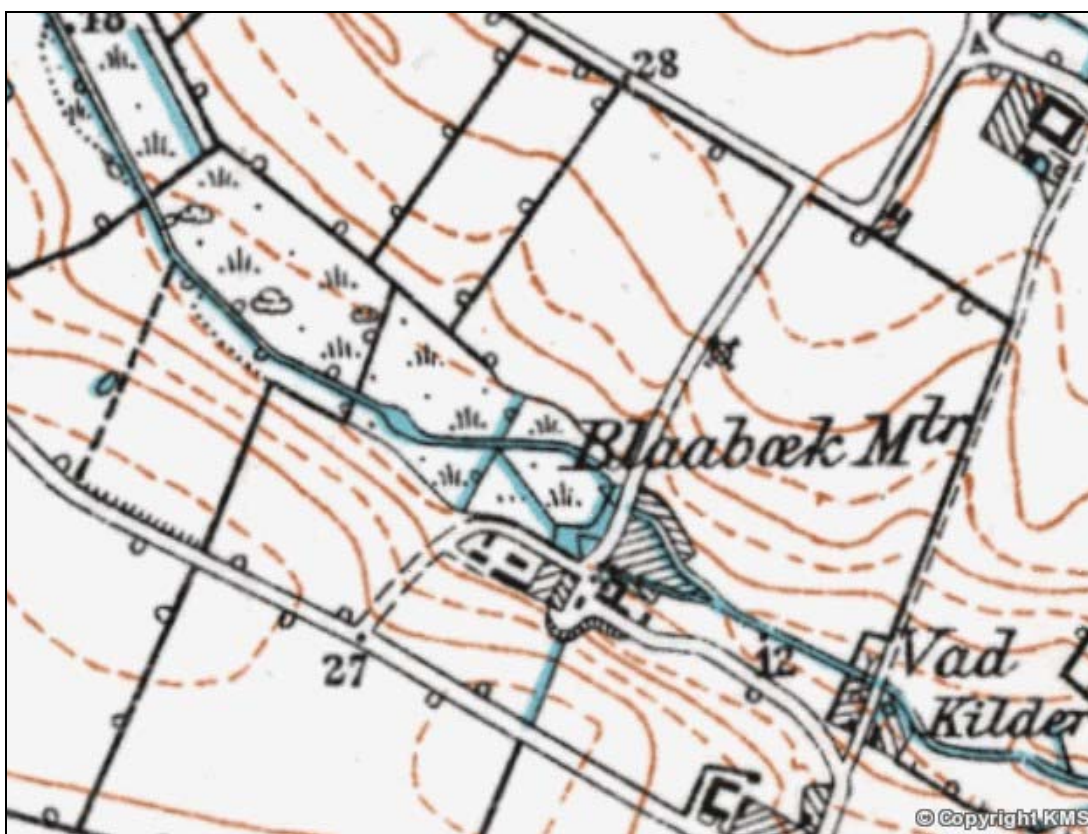


Anno 1900-1960.

BILAG 5: Delområde 5 (Blåbæks Møller)

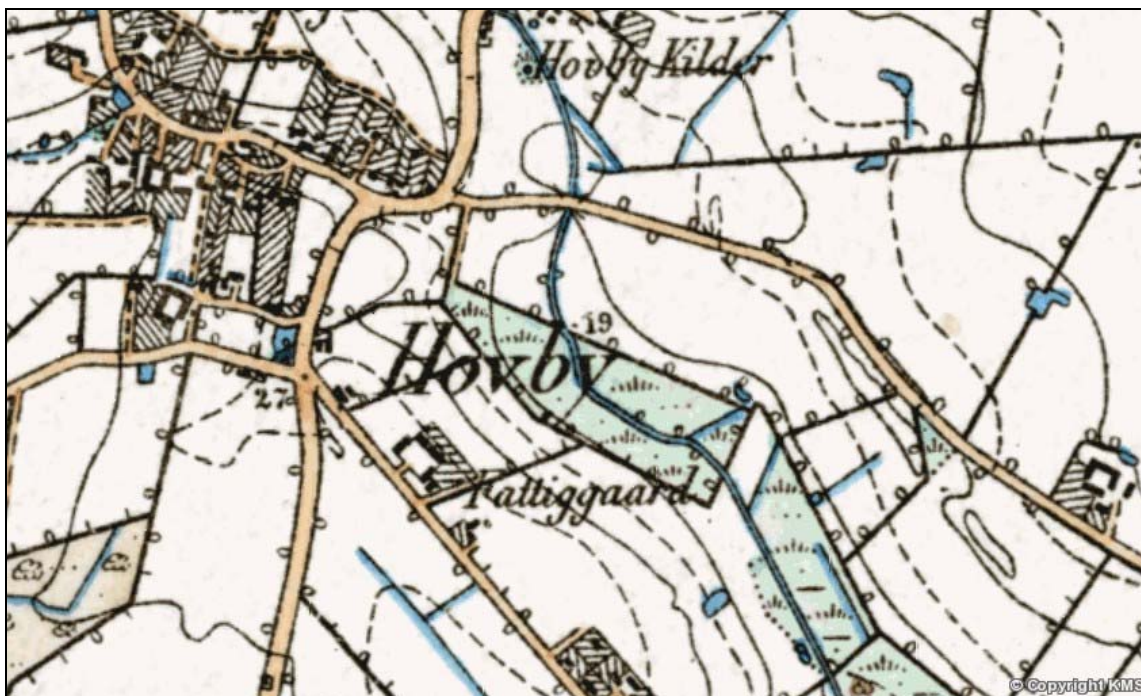


Anno 1842-1899.

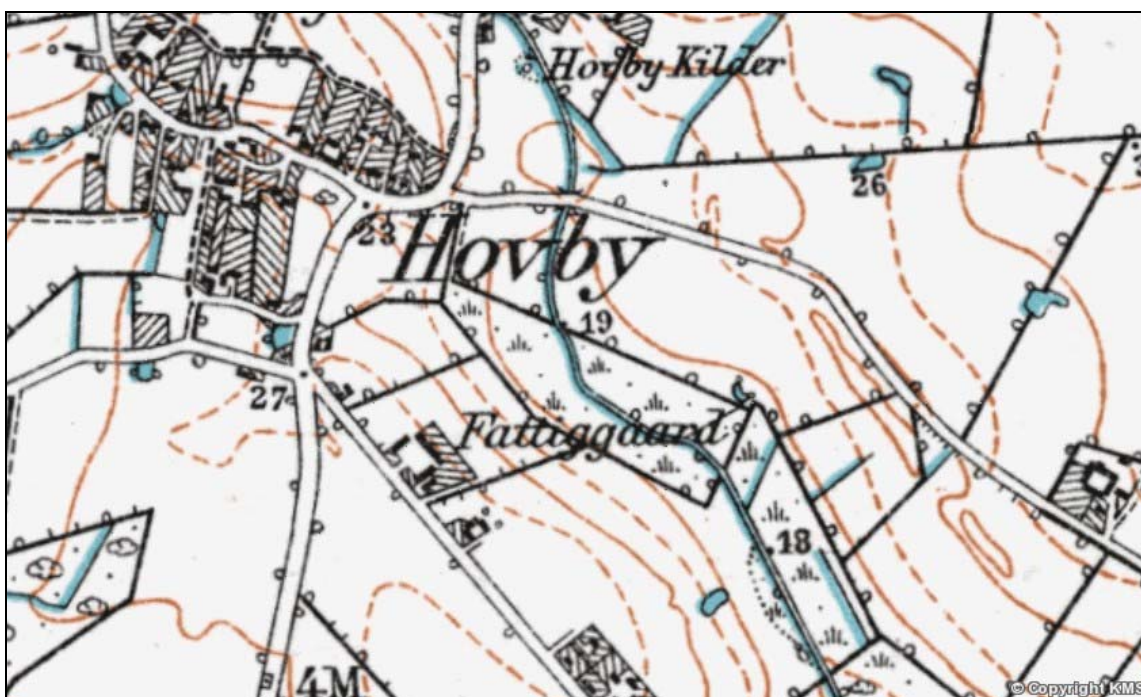


Anno 1900-1960.

BILAG 6 (Øst for Hovby)

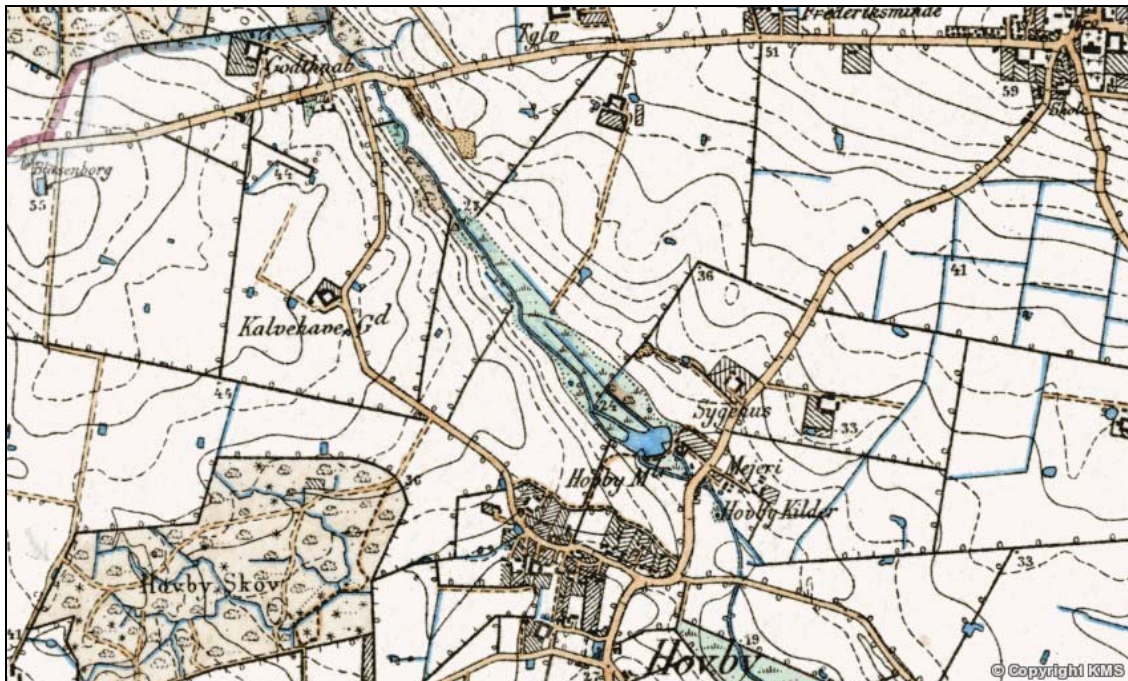


Anno 1842-1899.

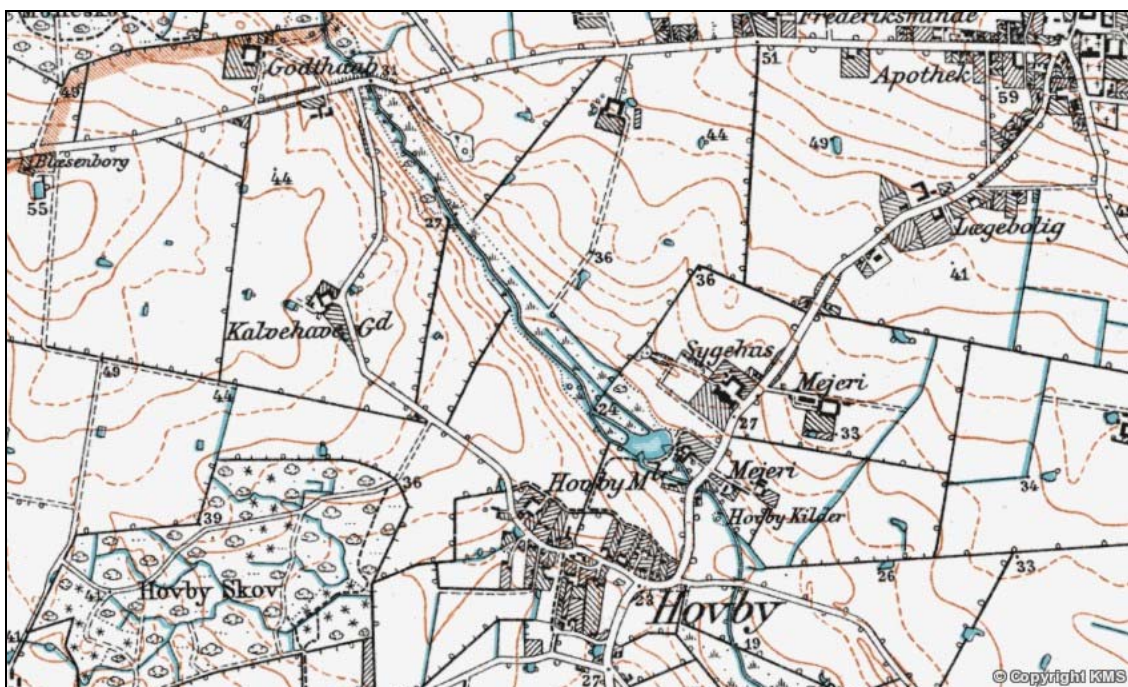


Anno 1900-1960.

BILAG 7: Delområde 7 (Vest for Fakse)



Anno 1842-1899.

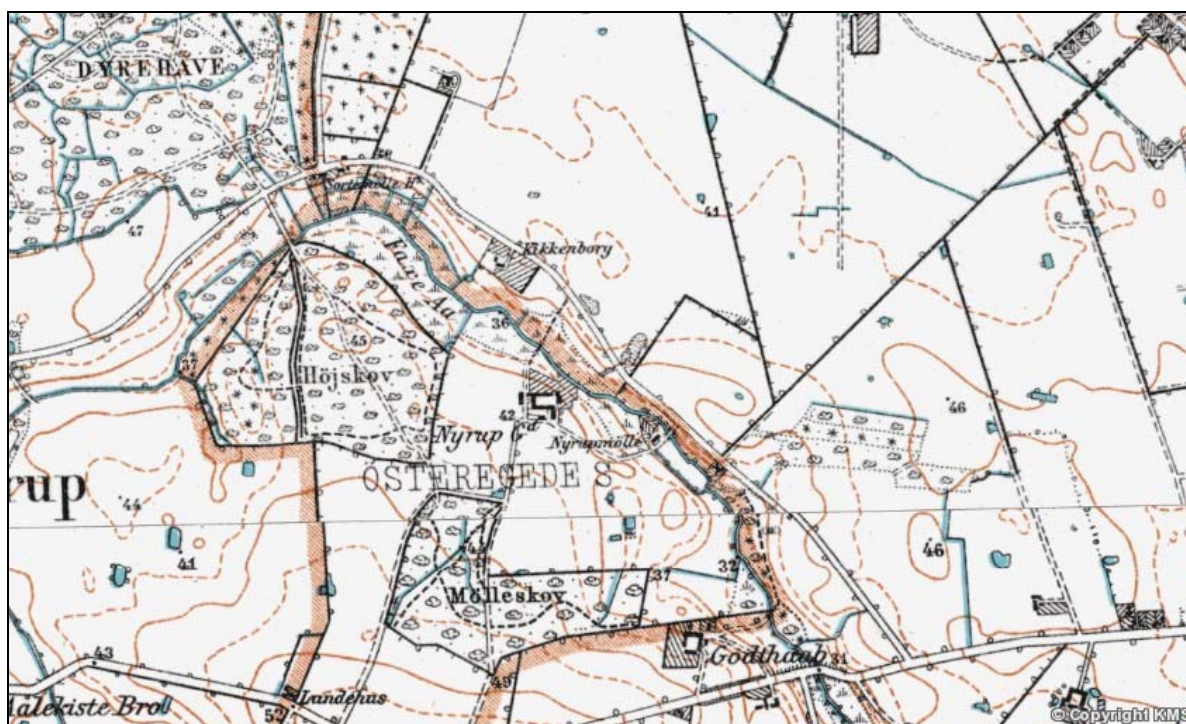


Anno 1900-1960.

BILAG 8: Delområde 8 (Nord for Rønnedevej)



Anno 1842-1899.



Anno 1900-1960